Asianajaja Markku Fredman

1.3.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia HE 199/2017 vp
HE 202/2017 vp
HE 203/2017 vp

Suomen Asianajajaliiton puolesta esitän tiedustelutoimintaan liittyvien hallituksen esitysten johdosta kunnioittaen seuraavan.

Rajaus

Tässä lausunnossa esitetään asianajajakunnan näkemys otsikossa mainituista esityksistä siltä osin kun kysymys on tiedustelutoiminnan laillisuusvalvonnasta siihen mukaan luettuna tuomioistuinten ennakkovalvonta luvan myöntäjänä. Lisäksi arvioidaan tiedustelutietojen luovuttamista mm. rikostorjunnassa käytettäväksi ja mm. asianajajaan kohdistuvaa tiedustelukieltoa.

Tässä esitettävät näkökohdat koskevat soveltuvin osin myös sotilastiedustelua ja sen valvontaa, joita ei tarkemmin tässä erikseen huomioida.

Yleistä tiedustelutoiminnan laillisuusvaatimuksesta

Hajaantuneen valmistelun ja käsittelyn seurauksena esityksiin liittyviä laillisuustakeita ei ole esityksissä arvioitu kokonaisuutena. Esimerkiksi esitetyn tiedusteluvaltuutetun ja luvan myöntävän tuomioistuimen työnjakoa ja siihen liittyviä vastuita ei ole erikseen arvioitu. Tuomioistuimen osuus on kirjattu osana päätöksentekoa kun taas tiedusteluvaltuutetun työ nähdään laillisuusvalvontana. Olisi toivottavaa, että lakivaliokunta oman tehtävänalansa kannalta lausunnoissaan kokoaisi eri tahojen vastuut tiedustelutoiminnan ennakollisessa, reaaliaikaisessa ja jälkikäteisessä valvonnassa.

Tuomioistuinten ennakkovalvonta

Tuomioistuimen työtä tiedustelutoimintaan liittyen ei tule nähdä vain osana päätöksentekoa. Nimenomaan tuomioistuimen tehtävä on varmistaa se, ettei eniten perusoikeuksiin puuttuvia tiedustelumenetelmiä käytetä ilman laillisia perusteita. Tässä suhteessa tulee erityisesti varoa sitä, ettei tuomioistuinkontrollille aseteta lainsäätäjän taholta liian suuria odotuksia.

Valitettavasti nykyisiä pakkokeinolain mukaisia menetelmiä koskeva käytäntö on osoittanut, että tuomioistuimet eivät käytännössä ole asettaneet rajoja pakkokeinojen käytölle. Olen julkaissut vuosi sitten artikkelin Pakkokeinoasiat Helsingin käräjäoikeudessa[1], josta käy ilmi, että pakkokeinoasioissa viranomaisen näkemyksen vastainen tuomioistuinratkaisu on äärimmäisen harvinainen poikkeus. Myös Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomuksesta käy ilmi, että viranomaiset saavat tuomioistuimesta haluamansa luvat. Vuonna 2015 tuomioistuimet hylkäsivät kahdeksan (0,25 %) poliisin telepakkokeinovaatimusta. Lupia myönnettiin 3 110. Rajavartiolaitoksen ja Tullin vaatimuksista ei hylätty yhtään.[2]

> Esitysten aiemmassa valmisteluvaiheessa korkein oikeus antoi lausunnon[3], jossa todettiin, että tiedustelutoimintaan liittyvä lupaharkinta on tuomioistuimille uusi ja luonteeltaan aikaisemmasta poikkeava tehtävä. Vaarana on, että **pakkokeinoja koskevaan lupamenettelyyn liittyneet ongelmat tulevat korostetummin esiin tiedustelumenetelmien käyttöä koskevassa lupamenettelyssä.** Siksi on pyrittävä tehokkaasti varmistamaan se, että tuomioistuimella on oikeus saada riittävät tiedot päätöksen tekemisen perusteeksi sekä riittävä asiantuntemus annettujen tietojen arvioimiseksi. Vain näillä edellytyksillä tuomioistuin voi toteuttaa todellista tuomioistuinkontrollia. Korkein oikeus totesi, että on syytä huolehtia siitä, että tuomioistuimen toimesta tapahtuva tiedustelumenetelmien käytön ennakkovalvonta ei jää näennäiseksi vaan voi täyttää tarkoituksensa eli turvata sen, että luvanvaraisiksi säädetyissä tilanteissa tiedustelutoimintaa harjoitetaan lainmukaisesti eikä toiminnassa puututa kenenkään oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä.

Tuomariliiton antamassa lausunnossa[4] todettiin:

> Tuomariliitto suhtautuu tietyllä varauksella tuomioistuimen rooliin ja mahdollisuuteen tehokkaasti valvoa toimenpiteen kohteen oikeusturvan toteutumista. Jo rikokseen perustuvassa pakkokeinomenettelyssä hakijoilla on toisinaan ollut taipumus pyrkiä minimoimaan tuomioistuimen saaman yksityiskohtaisen tiedon määrää. - - -
> Eräät viimeaikaiset tapahtumat ovat osoittaneet, että sen sijaan yksiasianosaissuhteeseen perustuvissa asioissa, esimerkiksi telepakkokeinoasioissa, tuomioistuimen mahdollisuudet valvoa oikeusturvan toteutumista ovat sangen rajalliset, jopa niin, että karkeitakin väärinkäytöksiä on mennyt läpi. Tuomioistuimen lupavalvonta keskittyy pakostakin lupaedellytysten muodolliseen valvontaan. Tätä on syytä korostaa, jottei tuomioistuinluvasta tehtäisi tiedustelutoiminnan "ekomerkkiä". Sellaisen tilan-

[1] Defensor Legis 3/2017.
[2] Oikeusasiamiehen vuosikertomus 2016, s. 196 ja 198.
[3] Korkeimman oikeuden lausunto sisäministeriölle 31.8.2017.
[4] Suomen Tuomariliiton lausunto sisäministeriölle 30.6.2017.

> teen syntyminen, jossa tuomioistuimella ei olisi todellista mahdollisuutta kontrolloida lupaedellytysten täyttymistä, olisi omiaan heikentämään tuomioistuinten uskottavuutta niiden varsinaisessa ydintoiminnassa eli oikeusriitojen ratkaisussa.

Esityksen HE 202/2017 sivulla 127 todetaan:

> Tuomioistuimen päätös asettaisi kaiken kaikkiaan täsmälliset rajat sille, millä tavalla ja missä laajuudessa tietoliikennetiedustelua saataisiin suojelupoliisin toimesta kussakin tapauksessa tehdä.

Valitettavasti pakkokeinoasioista kertynyt kokemus osoittaa, että tuomioistuimet eivät aseta rajoja salaiselle tiedonhankinnalle. Käytännössä lupa myönnetään tarkasti juuri siihen mitä on haettu ja siksi ajaksi, joka vaatimukseen on kirjattu.

Tuomioistuimet näyttävät kokevan tehtäväkseen vain muodollisten seikkojen tarkastamisen. Jos tuomioistuimille halutaan asettaa uudenlainen ennakkovalvontavastuu, se täytyy säätää nimenomaisesti. Muuten pakkokeinoasioissa vakiintuneet menettelytavat eivät muutu. Tuomioistuinten kyky hylätä ilmeisen perusteettomat hakemukset on ollut vajavainen.

> Valtioneuvoston apulaisoikeuskansleri antoi kuukausi sitten huomautuksen käräjätuomarille, joka oli myöntänyt televalvontaluvan sellaisen rikoksen tutkintaan, jollaiseen televalvonta ei lainkaan ole mahdollinen.[5] Helsingin hovioikeudessa käsitellään parhaillaan virkarikosasiaa[6], jossa poliisimiehen olivat hakeneet asiaa tuntematonta välikättä käyttäen telepakkokeinoluvat itsellään käytössä olleisiin puhelimiin, jotka oli saatu televalvontaan tekaistun perustein.

Pakkokeinoasioita hoitaneiden asianajajien viesti eduskunnalle on siis se, että tuomioistuimet eivät tule hylkäämään viranomaisten vaatimuksia muista kuin täysin teknisistä syistä. Jos tuomioistuimille halutaan asettaa todellinen vastuu tiedustelutoiminnan laajuudesta ja eri keinojen käytön kynnyksistä, tulee se tehdä konkreettisin uusin säännöksin.

Tiedusteluvaltuutettu, HE 199/2017 vp

Tiedusteluvaltuutetun toiminnalle on asetettu suuria odotuksia, kuten oikein onkin. Toimivaltuuksia on kuvattu laajoiksi, mutta niitä tulisi laajentaa entisestään siitä mihin esityksessä on päädytty.

Esityksessä HE 199/2017 vp on yksilöity tiedusteluvaltuutetun tehtävät (Laki tiedustelutoiminnan valvonnasta 7 §). Tehtäviin ei kuulu muutoksenhaku käräjäoikeuden päätöksistä, joilla on myönnetty lupa tiedustelutoimenpiteisiin. Esitetyn lain 14 §:n mukaan tiedusteluvaltuutettu saisi olla läsnä lupa-asiaa käsiteltäessä tuomioistuimessa. Näin säädettynä tiedusteluvaltuutettua ei kuitenkaan kuultaisi – hänellä ei olisi puhevaltaa asiassa. Läsnäolo-oikeus vastaisi muiden laillisuusvalvojien oikeutta päästä viranomaisen tiloihin, mutta ei siis oikeuttaisi muuhun. Huomio kiinnittyy myös siihen, että läsnäolo-oikeus on rajattu

[5] Päätös 1.2.2018, OKV/20/31/2017
[6] R 17/750.

koskemaan vain tiedustelumenetelmää koskevan lupa-asian käsittelyä, mutta ei esimerkiksi sellaista käsittelyä, jossa viranomainen pyytää lupaa olla ilmoittamatta tiedustelutoimenpiteestä sen kohteelle. Jos ilmoitusta ei tehdä, kukaan ei voisi käytännössä tehdä kantelua, jossa tehty tiedustelutoimi kyseenalaistettaisiin. Kun näyttää lisäksi siltä, että lupa-asiat on tarkoitus käsitellä videoyhteydellä, jäänee tiedusteluvaltuutetun läsnäolo-oikeus täysin näennäiseksi.

Oikeus kannella käräjäoikeuden lupapäätöksistä, HE 202/2017

Tiedusteluvaltuutetusta pitäisi luoda asianosainen lupaprosessissa siten, että hän voisi ainakin halutessaan ilmaista näkemyksensä hakemuksesta ennen kun käräjäoikeus tekee päätöksensä. Lisäksi tiedusteluvaltuutetulle tulisi säätää oikeus kannella käräjäoikeuden päätöksistä hovioikeuteen. Muutoksenhakuoikeuden tulisi koskea sekä tiedustelutoimenpiteitä tai niistä ilmoittamisen lykkäämistä ja ilmoituksen tekemättä jättämistä.

Esityksessä taataan yleisesti oikeus kannella tehdyistä päätöksistä, mutta siitä puuttuu säännös, jossa määritetään kuka tällaisen kantelun voisi tehdä. Kun päätös ei nykyisten pakkokeinojen tapaan koskisi tietyn rikoksesta epäillyn henkilön teleliikennettä tms., ei päätöksestä itsestään ole luettavissa ketä se koskee. Jos siis tuomioistuin myöntää luvan kohdistaa tiedustelua tiettyyn IP-osoitteeseen, niin kenellä on oikeus kannella tehdystä päätöksestä? Esitys ei tätä lainkaan selvitä. Oletettavasti ajatuksena on se, että henkilö, jolle ilmoitetaan häneen kohdistetusta tiedustelutoimenpiteestä, olisi oikeutettu kanteluun. Tällöin tiedusteluviranomainen viime kädessä päättäisi siitä, kuka on oikeutettu hakemaan muutosta tuomioistuimen päätökseen. Käytännössä on ilmennyt, että lupia telepakkokeinojen käyttöön on haettu ”tuntemattoman henkilön” liittymiin, vaikka kyseessä on ollut tietty henkilö. Käytäntö saattaisi ilmetä myös tiedustelutoiminnassa. On lisäksi huomattava, että esityksen mukaan valtiolliseen tahoon kohdistetusta tiedustelusta ei tarvitse ilmoittaa sen kohteelle. Näin ollen tällaiset tiedustelutoimenpiteet eivät käytännössä voisi päätyä hovioikeuden arvioitavaksi.

Kanteluoikeus tulee säätää tiedustelun kohteen lisäksi tiedusteluvaltuutetulle. Näin taattaisiin se, että saataisiin ylempien oikeusasteiden ennakkopäätöksiä asiasta. Muuten käy niin, että yksittäinen käräjätuomari käsityksineen muodostuu ratkaisevaksi ennakkovalvonnan tason asettajaksi.

Esityksen s. 52 selostetaan ihmisoikeustuomioistuimen käytäntö, jonka mukaan ihmisoikeusvalitus otetaan tutkittavaksi, jos kohtuudella voidaan olettaa henkilön joutuneen salaisten valvontakeinojen kohteeksi. Sama periaate tulisi näkyä myös kansallisten oikeussuojakeinojen käytettävyydessä.

Ehdotus poliisilain 5 a luvun 35 §:ään lisättävistä uusista momenteista:

> Esitetyn 2 momentin jälkeen uusi momentti:
>
> Käräjäoikeuden on annettava viipymättä vaatimuksesta ja sen liitteistä tieto tietosuojavaltuutetulle, jolle tulee varata tilaisuus antaa asiasta lausuntonsa kirjallisesti tai suullisesti istunnossa.

Jatko esityksen mukaiseen 4 momenttiin:

- - - Päätös on lähetettävä viipymättä tiedoksi tiedusteluvaltuutetulle.

Esitetyn 6 momentin jälkeen uusi momentti:

Kanteluun on oikeutettu se, jolle 47 §:n mukaisesti on ilmoitettu häneen kohdistetusta tuomioistuimen päättämästä tiedustelumenetelmän käytöstä sekä se, joka voi osoittaa todennäköisesti joutuneensa tällaisen menetelmän kohteeksi. Myös tiedusteluvaltuutettu on oikeutettu tekemään kantelun.

Ehdotus tiedustelutoiminnan valvonnasta annettavan lain täydentämisestä:

7 § *Tehtävät*
Tiedusteluvaltuutetun tehtävänä on tiedustelutoiminnan laillisuuden valvojana:
- - -
2) tehdä tarvittaessa kanteluita hovioikeudelle käräjäoikeuden tiedustelutoimintaa koskevista päätöksistä.
- - -

14 § *Kuuleminen* (muut.) *tuomioistuimessa*
Tiedusteluvaltuutetulla tai hänen määräämällään virkamiehellä on oikeus *tulla kuulluksi* ja olla läsnä käsiteltäessä tiedustelumenetelmää koskevaa lupa-asiaa tuomioistuimessa.

Ehdotus poliisilain 5 a luvun 47 §:ään (ilmoitusvelvollisuus kohteelle) lisättävästä uudesta 3 momentista:

Tuomioistuimen 2 momentin nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Tiedusteluvaltuutettu saa ilman määräaikaa kannella päätöksestä Helsingin hovioikeuteen.

Tiedustelutietojen luovuttaminen rikostorjuntaan

Esitetyn poliisilain 5 a luvun 44 § sisältää velvollisuuden ilmoittaa keskusrikospoliisille tiedustelumenetelmän käytön aikana voidaan olettaa tehdyksi tai jos hankkeilla on rikos, josta voidaan tuomita kuusi vuotta vankeutta. Huomio kiinnittyy siihen, että pykälän otsikossa mainitaan tiedon luovuttaminen kun taas pykälässä mainitaan vain ilmoittamisesta. Onko siis suojelupoliisilla velvollisuus muuhunkin kuin vain ilmoittaa tällaisesta rikoksesta? Onko keskusrikospoliisilla oikeus saada kaikki se tieto, jota tiedustelumenetelmän käytöllä on saatu ja josta johtopäätös rikoksesta on tehty?

Pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta vain *suojelupoliisin oikeutena* rikoksen estämiseksi ja syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi. Näin kirjoitettuna ei suojelupoliisilla olisi siis velvollisuutta tietojen luovuttamiseen edes syyttömyyden selvittämiseksi. Jos valtion viranomaien ei luovuta sillä olevaa tietoa syyttömyyden tukemiseksi (esimerkiksi rikoksesta epäillyn alibia koskeva tiedustelutieto) se vaarantaa vakavasti oikeudenmukaisen

oikeudenkäynnin. Aihetta on käsitelty korkeimman oikeuden ratkaisussa, jossa oli kyse peitetoimintaa koskevien tietojen luovuttamisesta murhasta syytetylle, KKO 2011:27. Korkein oikeus totesi:

> 33. Niissä tilanteissa, joissa aineistoa on pidetty syytetyltä salassa tärkeän julkisen edun vuoksi, ihmisoikeustuomioistuin on kiinnittänyt huomiota siihen menettelyyn, jossa salassapidosta on päätetty. Ihmisoikeustuomioistuin on edellyttänyt, että menettely on ollut mahdollisimman pitkälle kontradiktorista ja osapuolille tasavertaista ja että siihen on vastaajan oikeusturvan kannalta liittynyt riittäviä tasapainottavia prosessuaalisia turvatakeita. Tällaisia tasapainottavia tekijöitä on käsitelty erityisesti "jury trial" -tapauksissa (Fitt v. Yhdistynyt kuningaskunta 16.2.2000 kohta 46 ja Jasper v. Yhdistynyt kuningaskunta 16.2.2000 kohta 53). Sen sijaan sellaisesta tilanteesta, jossa sekä näyttö- että oikeuskysymykset kuuluvat tuomarin arvioitaviksi ja ratkaistaviksi, voidaan mainita Pohjois-Irlantia koskeva ratkaisu McKeown v. Yhdistynyt kuningaskunta 11.1.2011.
> - - -
> 40. Keskusrikospoliisin mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuista on vedetty liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Ainakin Suomea koskeneissa tapauksissa kysymys on ollut tilanteista, joissa syyttäjä on käyttänyt osaa salaisten pakkokeinojen avulla saadusta aineistosta oikeudenkäynnissä todisteena. Tässä tapauksessa, kun peitetoiminta ei ollut ollut tuloksellista, oikeudenkäynnissä ei ole vedottu aineistoon eikä sitä ole luovutettu edes syyttäjälle. Korkein oikeus toteaa, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen joukossa on käsitelty myös tapauksia, joissa syyttäjä ei ole miltään osin näyttönä vedonnut vastaajalta salassa pidettyyn ja paljastettavaksi pyydettyyn aineistoon (muun muassa Jasper-tapaus ja McKeown-tapaus). Korkein oikeus toteaa, että vastaajan oikeus saada viranomaiselta tietoonsa asiaan vaikuttava aineisto on olemassa hänen puolustautumismahdollisuuksiensa turvaamiseksi eikä se perustu pelkästään vaatimukseen syyttäjän ja vastaajan aseman tasavertaisuudesta.

Nyt esitetty sääntely, jossa suojelupoliisi saisi harkintansa mukaan luovuttaa tai olla luovuttamatta sillä olevaa tietoa, jonka se itsekin ehkä tietää olevan syyttömyyttä tukevaa, ei kestä niitä kriteerejä, jotka ilmenevät em. korkeimman oikeuden ratkaisusta. Viranomaisella tulee olla velvollisuus luovuttaa syyttömyyttä tukeva tieto, ja jos taas syntyy eriäviä käsityksiä siitä, onko aineisto syyttömyyttä tukevaa, on syytteessä olevalla tietoa pyytäneellä oltava oikeus osallistua päätöksentekoon, jossa ratkaistaan kysymys tiedonsaantioikeudesta.

Ehdotus muutokseksi poliisilain 5 a luvun 44 §:n 4 momenttiin:

> *Suojelupoliisin on luovutettava* tiedustelumenetelmän käytöllä saatu tieto *mikäli on selvää, että sitä voidaan käyttää syyttömyyttä tukevana selvityksenä tai* hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi.

On myös huomattava, että kuten tapauksessa KKO 2011:27 tuomioistuin voi editiota koskevien säännösten nojalla velvoittaa viranomaisen antamaan sellaista tietoa, johon asianosaisella ei julkisuuslain nojalla ole oikeutta.

Syytetyn oikeus tiedustelumenetelmillä saatuihin tietoihin

Esityksen HE 202/2017 sivulla 88 viitataan hallintovaliokunnan kannanottoon mietinnössä HaVM 17/2000 seuraavasti:

> Hallintovaliokunnan aikanaan esittämä kanta (HaVM 17/2000) valeoston lähtökohtaisesta ja vahvasta salassa pitämisestä vastaa esitutkintaviranomaisten nykyisin edustamaa näkemystä. Valiokunnan kannanotto on sittemmin ainakin poliisitoiminnassa omaksuttu periaatteellisesti, miten valeostoon suhtaudutaan. Hallintovaliokunta on katsonut, että jo pelkkä tieto siitä, että peitetoimintaa tai valeostoa on käytetty, saattaa johtaa toiminnan yksityiskohtien paljastumiseen. Hallintovaliokunnan mukaan syytetyn oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ei vaarannu silloin, kun peitetoiminnalla tai valeostolla saatuja tietoja ei käytetä syyteharkinnan perustana eikä oikeudenkäynnissä, vaan ainoastaan poliisitoiminnan suuntaamisessa.

Tämä esityksessä kuvattu näkemys ja sitä tukeva valiokunnan mietintö eivät vastaa modernia käsitystä kontradiktorisuudesta rikosprosessissa. Edellä mainittu ratkaisu KKO 2011:27, joka on siis annettu vuosia hallintovaliokunnan mietinnön jälkeen, osoittaa miten asianosaisen tiedonsaantiin tulee suhtautua. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 5/1999 todennut, että oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on katsottava kuuluvan se, että syytetty ja hänen puolustajansa saavat tiedon ja mahdollisuuden lausua kaikesta aineistosta, jolla *voi olla* vaikutusta annettavaan tuomioon.

Hallintovaliokunnan näkemys, johon hallituksen esitys tukeutuu, edustaa vanhakantaista käsitystä, jossa riittää, että syytetty saa tietoonsa kaikki todisteet, joita häntä vastaan nimetään. Tämä ei ole enää pitkään aikaan vastannut modernia eurooppalaista oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. EIT:n käytännöstä on luettavissa, että *syytetyllä on lähtökohtaisesti oltava pääsy samaan aineistoon kuin mistä syyttäjä ammentaa omat todisteensa*. Korkein oikeus totesi:

> 38. - - - A on katsonut itselleen edulliseksi seikaksi jo sen, ettei pitkään kestäneessä peitetoiminnassa ollut saatu selville häntä vastaan puhuvia seikkoja. Vaadittu aineisto on yksilöity ja verraten suppea. Edellä kohdassa 31 todetulla tavalla Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on nimenomaisesti todennut, että vastaajan esittämien syiden pätevyyden arviointi kuuluu tuomioistuimelle eikä sen arvioiminen, mitä näyttöä asiassa on pidettävä merkityksellisenä, voi jäädä yksin esitutkintaa tekevän viranomaisen käsityksen varaan. Korkein oikeus toteaa, että tietojen merkityksellisyys ei ole sellainen tosiseikka, joka voitaisiin katsoa selvitetyksi pelkästään sen perustella, mitä keskusrikospoliisin virkamies on todistajana vahvistanut.

Jos syntyy eriäviä käsityksiä tiedonsaantioikeudesta, on syytteessä olevalla tietoa pyytäneellä oltava oikeus osallistua päätöksentekoon, jossa ratkaistaan kysymys hänen tiedonsaantioikeudestaan.

Lakivaliokunnan on lausunnossaan tuotava asia esiin.

Ylimääräisen tiedon käyttö rikostorjunnassa

Ehdotetussa 5 a luvussa ei ole mitään säännöstä ylimääräisen tiedon käytöstä, eikä tietoa voi johtaa myöskään voimassa olevan poliisilain 5 luvun 54 §:stä. Ylimääräisen tiedon käytöstä säätämisen tarpeellisuutta korostaa perustuslakivaliokunnan näkemys, jonka mukaan tuomioistuimen päättämällä pakkokeinolla saadun ylimääräisen tiedon käytöstä näyttönä tulee päättää tuomioistuimessa. Lausunnossa PeVL 66/2011 asia ilmaistiin seuraavasti (s. 10):

> Säännösehdotusta on muutettava siten, että ylimääräisen tiedon käyttämisestä päättää tuomioistuin silloin, kun kyseinen ylimääräinen tieto on saatu pakkokeinolla, jonka käyttämisestä päättää tuomioistuin. Lisäksi ylimääräistä tietoa saadaan käyttää vain niiden rikosten tutkintaan, joiden tutkintaan kyseisen pakkokeinon käytöstä olisi voitu päättää. Tämä on edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Vastaava periaate tulee huomioida myös tiedustelutoiminnassa saadun ylimääräisen tiedon osalta.

Peitetoiminnasta päättäminen

Ehdotetun poliisilain 5 a luvun 18 §:n mukaan päätöksen peitetoiminnasta tekisi suojelupoliisin päällikkö tai erikseen määritellyissä tapauksissa myös tehtävään määrätty tiedustelumenetelmien käyttöön perehtynyt suojelupoliisin päällystöön kuuluva virkamies. Koska ehdotetun 5 a luvun 44 §:n mukaan on mahdollista, että peitetoiminnan yhteydessä selviää seikkoja, joiden perusteella on syytä epäillä rikosta, olisi yhdenmukaisuuden vuoksi perusteltua säätää, että myös tällaisen peitetoiminnan edellytykset on pakkokeinolain 10 luvun 32 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 33 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa saatettava riippumattoman tuomioistuimen arvioitavaksi.

Tiedustelukiellot

Asianajajakunttaa koskee erityisesti esitetyn poliisilain 5 a luvun 29 ja 41 §:ssä ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettavan lain 12 §:ssä ja sotilastiedustelulain 79 §:ssä olevat jäljentämis- tiedustelu-, kuuntelu- ja katselukiellot. Ne koskevat mm. asianajajia.

Tiedustelukieltoa koskevat säännökset näyttäisivät olevan täsmällisiä ja kieltoa koskeva poikkeus (PolL 5 a: 41,3) vastaa pakkokeinojen osalta voimassa olevaa sääntelyä.